

Andrzej Wiśniewski

"Zabójstwo pod wpływem silnego
wzruszenia", A. Gubiński, Warszawa
1961 : [recenzja]

Palestra 6/5(53), 71-72

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

A. Gubiński: *Zabójstwo pod wpływem silnego wzruszenia*. PWN. Warszawa 1961, s. 146.

Problem silnego wzruszenia w prawie karnym, choć nie należy do zagadnień kluczowych, łączy się na pewno z szeregiem podstawowych i bynajmniej nieprostyh kwestii, z którymi od dawna boryka się teoria i praktyka karna. Taką ocenę problemu daje w zamieszczonej w pracy przedmowie prof. J. Sawicki. Autor zaś pracy podnosi we wstępie, że wykładnia art. 225 § 2 k.k., określającego ten uprzywilejowany typ przestępstwa, powodowała i powoduje dotychczas różnego rodzaju wątpliwości i trudności. Na tle tego przepisu ukształtowały się różne, często sprzeczne z sobą tendencje orzecznictwa sądowego. Również stanowisko doktryny jest w tej kwestii pełne wahań i rozdzwieków.

Nic więc dziwnego, że dyskusja wokół sprawy silnego wzruszenia rozgorzała na nowo w łonie Komisji Kodyfikacyjnej, przygotowującej nowy Kodeks karny Polski Ludowej. Fakt ten nadaje szczególnej aktualności pracy, zawierającej nie tylko wyczerpujące, krytyczne przedstawienie dotychczasowej doktryny i orzecznictwa na podstawie bogatego materiału porównawczego, ale dającej także własne, konstruktywne przy tym próby rozwiązań ustawodawczych.

Autor analizuje w pracy pojęcie silnego wzruszenia, wskazując zarówno na psychologiczne, jak i na prawne kryteria tego pojęcia. W konkluzji rozważań autor wypowiada się za elastycznym sformułowaniem usprawiedliwiających powodów silnego wzruszenia, które dałoby sądowi dostatecznie szeroką możliwość wartościowania czynu sprawcy.

Pośród różnych ograniczających tendencji dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego zarówno te, które wysuwają kryterium współmierności krzywdy, doznanej przez sprawcę, do silnego wzruszenia lub do czynu, jak i te, które chcą widzieć kryterium oceny w charakterze pobudek, eliminując z uprzywilejowania niskie pobudki czy dopuszczając względniejszą ocenę tylko przy pobudkach szlachetnych — nie wytrzymują, zdaniem autora, próby konfrontacji z życiem, gdyż pozostawiają poza burtą uprzywilejowania pewną ilość wypadków zasługujących na odmienną ocenę. Trudno zaś zamknąć w jakichś ściśle wytyczonych ramach te wszystkie sytuacje, w których zabójstwo w afekcie powinno być potraktowane ze szczególną łagodnością. Sędzia uzbrojony w jedno schematyczne kryterium ocenne albo będzie bezradny wobec pewnych konkretnych sytuacji, albo też będzie orzekać wbrew własnemu przekonaniu oraz w sposób nie odpowiadający społecznemu wartościowaniu czynu sprawcy.

Autor pracy skłania się do tego muntu w judykaturze, który wysunął szerokie, elastyczne kryterium ocenne „usprawiedliwionego” silnego wzruszenia. Pozwala on bowiem na nieskrępowane uwzględnienie całokształtu okoliczności warunkujących stan psychiki sprawcy. Konstrukcja taka znalazła już swój wyraz w kodeksie karnym szwajcarskim.

Ponadto, wzorem szeregu ustaw, autor proponuje wprowadzenie dodatkowego warunku dotyczącego samego charakteru wzruszenia, którym byłby warunek nagłości wybuchu afektywnego. Tak więc proponowane przez autora brzmienie

odpowiedniego przepisu nowego kodeksu byłoby następujące: „Kto zabija człowieka w stanie nagle powstałego silnego wzruszenia, wywołanego szczególnymi okolicznościami usprawiedliwiającymi powstanie takiego wzruszenia (...)” albo: „Kto zabija człowieka w porywie silnego wzruszenia wywołanego szczególnymi okolicznościami usprawiedliwiającymi powstanie takiego wzruszenia (...)”.

R. Moszyński, J. Policzkiewicz: *Działy spadkowe. Wyd. II. Wyd. Prawn. Warszawa 1961, s. 184.*

Niewielka tylko część spadków znajduje swe prawne uregulowanie w postępowaniu spadkowym. A spośród spraw docierających do sądu olbrzymią większość stanowią sprawy o działy gospodarstw wiejskich stanowiących indywidualną własność chłopską. Bo też w praktyce naszej rzeczywistości tylko dla interesów chłopów indywidualnie pracujących sprawy działowe mają poważne znaczenie. Także z punktu widzenia prawidłowości gospodarki rolnej sprawy te powinny być szybko i prawidłowo rozstrzygane. W rozwiązywaniu szeregu problemów związanych z takimi sprawami działowymi niewątpliwie pomoże praktykom praca sędziów R. Moszyńskiego i J. Policzkiewicza.

Obecne, drugie wydanie pracy zostało — w porównaniu z wydaniem poprzednim z 1957 r. — znacznie rozszerzone. Zawiera ono omówienie kilku ważnych ustaw, jakie ukazały się po 1957 r., a m. in. ustawy a zawieszeniu niektórych spłat spadkowych wraz z rozporządzeniem wykonawczym w sprawie szczególnych zasad należności nie objętych zawieszeniem. Zmieniony też został częściowo układ pracy, w której przytoczone zostało nowe orzecznictwo Sądu Najwyższego (trzy uchwały Calej Izby Cywilnej S.N., w tym uchwałę z dn. 27.II.1960 r., zamieszczono w pełnym brzmieniu w aneksie na końcu książki).

Książka omawia przepisy prawa materialnego i procesowego dotyczące działu spadku, zwłaszcza takiego, którego przedmiotem jest indywidualne gospodarstwo chłopskie. Pominięto w niej natomiast zagadnienia, jakie mogą powstać w sprawach działowych, w których przedmiotem działu jest majątek wniesiony przez spadkodawcę lub spadkobierców do spółdzielni produkcyjnej. Praca ma charakter praktycznego podręcznika i unika zbyt daleko idących rozważań teoretycznych, uwzględnia za to w szerokim zakresie literaturę prawniczą i orzecznictwo. W wielu wypadkach autorzy przedstawiają własne propozycje co do rozstrzygnięcia wyłaniających się w praktyce wątpliwości.

Działy spadkowe są tematem tak obszernym, że w jego ramach można by omówić prawie wszystkie przepisy prawa spadkowego i dekretu o postępowaniu spadkowym. Dokonując więc wyboru zagadnień, autorzy omówili tylko te spośród nich, które są najbardziej aktualne i najczęściej spotykane w praktyce.

Po przedstawieniu stosunków prawnych między spadkobiercami przed działem spadku oraz ogólnych uwag o działu spadku (pojęcie spadku, niemożność działu za życia spadkodawcy, dział — zniesienie współwłasności — podział dorobku, ważniejsze przepisy stosowane przy działu) autorzy omawiają: uprawnienie do żądania działu, stwierdzenie praw do spadku, ustalenie składu i wartości spadku, istotę, ustalenie i obliczenie zachowku, dochodzenie roszczeń ubocznych w postępowaniu działowym (wyrównanie przysporzeń, roszczenia o zachowek i o zmniejszenie zapisów, wzajemne roszczenia między uczestnikami działu), podział spadku, rozżoże-